

PEDAGOGAR VUNNU SÆR STØRSTU VIRÐINGINA

VERKFALLIÐ HJÁ PEDAGOGUNUM VÍSTI, AT **KVINNULIGA** FRÍGERINGIN GONGUR Í STIGUM. FYRST SKULDU **KVINNURNAR** ÚT ARBEIÐSMARKNAÐIN. TANN **KAMPURIN** ER **VUNNIN**. NÚ STENDUR **STRÍÐIÐ** UM AT VINNA **TRADITIONELLU** KVINNUFAKUNUM VIRÐING Á **ARBEIÐSMARKNAÐINUM** OG FYRIBYRGJA **TRÆLAHALDI** Í ÁVÍSUM **FAKBÓLKUM**. VIÐ **VERKFALLINUM** ÁTÓKU **PEDAGOGAR** SÆR EISINI AT **GANGA** Á ODDA FYRI **FAKFELAGS-RØRSLUNI** OG VUNNU SÆR **STØRSTU** VIRÐING FYRI HETTA, SEGÐI **UNI ARGE**, JOURNALISTUR, Í **GESTARØÐU** Á AÐALFUNDINUM HJÁ FØROYA **PEDAGOGFELAG** 14. APRÍL

RØÐA

Uni Arge
ua@socialurin.fo

Eg ivaðist eitt sindur í, um eg skuldi taka av at halda hesa gestarøðuna, men tá eg hevði hugsað um tað eina løtu, gjørdi eg av at gera eina roynd, tí kanska hevði eg eina viðkomandi søgu at siga. Og her kemur søgan.

Eg vaks upp í eysturbýnum í Havn beint við Hoyvíkstjørn púra frælsur. Hetta var í 70'unum og fyrst í 80'unum, tá kvinnufrígeringin ikki rættiliga hevði tikið dik á seg, og mammurnar tí ofta vóru heima. Vit góvu okkum sum børn ikki far um, hvat mammurnar hildu um at ganga heima, men fyri okkum var hetta stórt, tí vit vóru fræls og samstundis púra trygg. Vit høvdu frælsi til at finna upp á spøl sjálv, sum vit spældu uttan fyri húsini, og vit funnu upp á nógv spøl. Vit høvdu frælsi til at byggja flakar, sum vit flotaðu í Hoyvíkstjørn á hvítum tundurkassum, sum brennivínsfløskur høvdu verið í. Og vit høvdu frælsi til at súkkla runt um geilar, klandrast okkara millum og sjálv finna saman aftur, tá vit vóru liðug at klandrast. Við nútíðareygum kundi onkur kanska sagt, at vit vóru óforsvarliga fræls, men soleiðis kendist tað ikki. Vit spældu, tí vit hildu okkum duga at spæla, og tað, sum vit ikki dugdu, lærdu vit okkum, ikki bara at gera flakar, men eisini at smíða húttur, sum vóru okkara loydnarfullu holur kring um í grannalagnum.

Men so ein dagin rakti kvinnufrígeringin okkum sum ein skelkur. Mamma ætlaði sær undir útbúgving, og tað skuldi hava við sær, at hon ikki fór at vera heima altíð. Hvat skuldu vit gera í døgurðatímanum? Skuldu vit sjálf fáa

okkum at eta? Og hvønn skuldu vit tosa við? Eksistensiellu spurningarnir vóru nógvir, tí mamma ætlaði sær í skúla. Hon fór so í fyrsta flokkin á nýstovnaðu pedagogútbúgvingini á Lærarskúlanum í 1986. Mamma, sum altíð var inni, tá vit duttu inn um gáttina at bidda pengar ella fáa okkum at eta, tí vit vóru svong, skuldi nú ikki longur bara vera heima. Vit vóru tá komin í skúlaaldur, so vit endaðu ikki í barnagarði av teirri orsök, og tí havi eg ongantið gingið í barnagarði – undantikið tvær vikur í mínum lívi. Hetta var í barnagarðinum í Tjarnardeild, har Føroya Arbeidarafelag heldur til í dag. Velduga stórt hegn var rundan um allan garðin, og eg skilti onki av hesum ófrælsinum. Hvat var endamálið við hegninum? Hví var eg innibýrgdur, spurdi eg allan dagin, og eg hekk grátandi í hegninum, tí eg vildi sleppa út. Út í mítt frælsa grannalag at spæla við hini børnini.

Og eg slapp tibetur útaftur. Eg slapp út at uppliva barndómin, sum hann var, tá børn vuku frítt upp í sínum grannalag, tá mammurnar vóru heima og síðan reistu seg og fóru út á arbeiðsmarknaðin, og tá so pedagogútbúgvingin varð sett á stovn í Føroyum, tí samfelagið broyttist og kravdi, at barnaansingin varð skipað í stovnar. Brátt hvarv tíðin, tá børn spældu heima allan dagin. Brátt hvarv tann samansjóðandi døgurðatímin, tá tú kundi fáa teir ein lúr upp undir seinnapartin. Og brátt kom so tíðin, tá familjurnar lögdu uppalingina av børnunum í hendurnar á pedagogunum í barnagørðunum. Støðugt fleiri føroyingar vórðu útbúnir sum pedagogar, serliga kvinnur, men eisini nakrir menn. Tey lesandi diskuteraðu pedagogiskar arbeiðshættir og greinaðu sangtekstir um totalitera barnauppaljing hjá Björn

Afzelius og John Lennon, og lærararnir í fólkskúlanum fingur kapping, tí nú høvdu ikki bara teir klómar í børnunum. Pedagogarnir kendu og ávirkaðu børnini, langt áðrenn lærararnir hittu tey.

Soleiðis broyttist samfelagið, og eg minnst, tá fótbóltslandsliðið fyrri eini fimm árum síðan kláraði seg illa, og øll spurdu, hvat var galið, tí spælarnir tóktust ikki at vera serliga stríðsfúsir. Tá glapp úr mær í eini grein, at tað var tí, at teir høvdu gingið so nógv í barnagarði, har teir høvdu havt tað ov gott. Tað, sum lá í útsøgnini, var helst, at pedagogarnir høvdu kýnt dreingjunum so nógv, at teir vóru vorðnir ov fittir og ov lítið villir. Ja, kanska lá eisini í útsøgnini, at tá vit reikaðu frælsir runt í grannalagnum, so kluvu vit upp í eitt træ, um vit høvdu hug til tað, men nú verður tú kanska biðin um tekna træið í staðin, tí tú mást jú ikki detta, og tú skalt ikki enda sum ein ótillagaður villmaður, men ein skapandi borgari, sum er so væl fyri sosialt, at øll hámeta tína atferð. Útsøgnin elvdi til kjak á pedagogskúlanum, skilti eg, men eg veit, at hon var ov svørt og hvít, tí longu í 1992, tá eg var hjálparfólk í fyra mánaðir í einum barnagarði í Havn, skilti eg, at kvinnur í barnagørðum kunnu vera ovurfegnar um at síggja menn har. Spæl okkurt mannfólkaspeil við dreingjunum, tí dreingirnir hava brúk fyri tí, søgdu tær. Tað gjørdi eg so, og eg gjørdi so nógv av einaferð, at ein drongur fór at gráta. Tá skilti eg so, at onkustaðni ímillum tað stilla og villa finst lykilin til hóskandi pedagogikk.

Kvinnufrígering broytti alt

Samfelagið er púra umskift seinastu 30 árini. Hugsið tykkum, at í 70'unum vóru 3-4 dagstovnar í Tórshavnar Kommunu.

Í dag eru teir 38 tilsamans. Eg haldi, vit kunnu staðfesta, at samfelagið er broytt til tað betra. Kvinnurnar fóru út á arbeiðsmarknaðin, tí tær vildu ognar sær fakligar førleikar og menna seg sum menniskju. Tað var púra sjálvsagt, at hetta hendi, og tá tað hendi, var tað sjálvsagt, at barnauppaljingin mátti skipast øðrvísi, og at brúk gjørdist fyri fleiri hundrað og seinni túsundtals pedagogum, hjálparfólkum og stuðlum, ikki bara at taka sær av børnum, men eisini fólki við menningartarni. Samfelagið fekk stóran ágóða av kvinnufrígeringini. Samfelagshjóluni fóru at mala skjótari, tí fleiri hendur komu í arbeiði. Mannligi dominansurin minkaði, kvinnurnar fingur eitt orð at skula hava sagt í avgerðunum, og smátt um smátt tóku tær seg eisini fram í politikki, har stóru avgerðirnar verða tiknar. Á hendan hátt hevur kvinnuliga frígeringin verið við til at nútímansgera Føroyar sum samfelag, og hóast tað var stuttligt hjá mær at spæla skipari á flakunum á Hoyvíkstjørn á sinni, so havi eg unnað so hjartaliga mínum egnu børnum at ganga í barnagarði og dagrøkt, har tey lærdu og upplivdu so mangt saman við dugnaligum og fyrirkomandi pedagogum, hjálparfólkum og dagrøktarmammum.

Men kvinnur hava framvegis avbjóðingar, hóast tær eru farnar út á arbeiðsmarknaðin, og avbjóðingarnar eru serliga, at arbeiðsgevararnir langt frá altíð virða teirra stórv og teirra stríð, og at kvinnur sjálvar ikki altíð eru nóg ídnar at standa fast við síni krøv. Tí eru lönirnar hjá pedagogum og t.d. eisini sjúkrarøktarfrøðingum ov lágar. Tær eru ikki lágar, tí hesir fakkbólkar hava minni týðning enn aðrir fakkbólkar. Hesir fakkbólkar eru tvørturímóti límið, sum fær samfelagið